

MUZEJSKO-EDUKATIVNA I NAGRADNA IGRA "KAD BI ODJEĆU MORAO IZRADITI SAM"

IM 35 (3-4) 2004.
POGLEDI, DOGAĐAJI, ISKUSTVA
VIEWS, EXPERIENCES, EVENTS

DUBRAVKA HABUŠ SKENDŽIĆ □ Muzej Prigorja, Sesvete

sl.1-2. Izložba *Kad bi odjeću morao izraditi sam*, Muzej Prigorja, Sesvete, 2004.,
Fototeka: Muzej Prigorja, Sesvete

U zajedničkoj akciji muzejskih pedagoga 2004. godine, u povodu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, Muzej Prigorja - Sesvete pridružio se ovogodišnjoj temi *Odljelo* izložbom o tehnološkom procesu izrade niti i platna na tkalačkom stanu, *Kad bi odjeću morao izraditi sam*.

U zajedničkoj inicijativi muzealaca i lokalnog stanovništva razrađeni su programi kako prenijeti već gotovo zaboravljena znanja na mlađe naraštaje. U ovo vrijeme globalizacije nematerijalna je kulturna baština u mnogo većoj opasnosti od nestajanja nego materijalna, te stoga muzeji imaju vrlo važnu ulogu u pronalaženju načina kako je sačuvati. Intencija je pedagoških programa i aktivnosti bila da se izložbom, snimanjem filma i izradom CD-ROM-a prosljedi znanje o starim vještinama mladima te time nastavi tradicija.

Putem edukativnih radionica, individualnih i grupnih prezentacija pokušali smo u mladih, ali i u starijih posjetitelja razviti senzibilitet za vještinu tkanja i upozoriti na vrijednosti tradicionalnog načina života prigorske zajednice. Tekstilno rukotvorstvo kao bitan segment tradicijskog života u Sesevetskom Prigorju svjedoči o bogatoj materijalnoj i duhovnoj kulturi. Manje-više svi seljaci poznavali su različite rukotvorske vještine, a ta su umijeća živjela u obitelji prenošenjem znanja s roditelja, baka i djedova na djecu i unuke. Dok su žene suvereno vladale tekstilnim vještinama, muškarci su se bavili obradom drva, proizvodeći predmete za kućnu uporabu, od posuđa i sitnog kućnog inventara, gospodarskog oruđa, rukotvorskima pomagala do namještaja i kuća.

Iako su predmeti koje su izrađivali bili namijenjeni svakidašnjoj uporabi, često su pomno oblikovani i bogato ukrašavani. Različitim rukotvorskima vještinama žene i muškarci očitovali su svoju maštovitost i kreativnost, pa i osobni likovni izraz.

Međutim, život stanovnika Sesevetskog Prigorja posljednjih se desetljeća toliko promijenio da je teško zamisliti kako su sela koja su danas gotovo integrirana u tkivo grada Zagreba ne tako davno, još početkom prošlog stoljeća, bila izolirana i živjela seoskim životom, sa svim tradicionalnim obilježjima.

Još u prvoj polovici 20. stoljeća gotovo sve svoje potrebe za tekstilnim proizvodima seoska su domaćinstva zadovoljavala vlastitom proizvodnjom. Većina ih je posjedovala sprave potrebne za obradu konoplje te tkalački stan.

Kako su sredinom prošlog stoljeća industrijski proizvedeni tekstilni predmeti postali dostupniji, bilo je sve manje potrebe za izradom domaćeg platna. Narodna nošnja u to vrijeme sve više gubi ulogu svakodnevnog odjeće, a muškarci i žene slijede modu građanskog odijevanja. Dnevne migracije grad - selo i zapošljavanje u gradovima stvorilo je novi društveni sloj radnika - seljaka, što je pridonijelo brzom napuštanju tradicionalnog načina života, pa s vremenom nestaju gotovo svi oblici rukotvornih vještina koji su nekada bili vrlo važna znanja potrebna za svakidašnji život sela.

Danas se na selu još uvijek mogu naći sprave za obradu i preradu sirovina, rastavljeni i uglavnom nepotpuni tkalački stanovi, ali vještina tkanja blijedi u sjećanjima čak i najstarijih ljudi.

Kako bi se ta prastara vještina sačuvala od zaborava, izložbom i snimljenim filmom željeli smo rekonstruirati postupak izrade vlakna i platna.

U vrijeme pripreme izložbe pronašli smo mali broj žena koje su još znale tkati, iako je to bila vještina koju su nekada morale znati sve žene. Pripremu tkanja - snovanje - nekada u prošlosti poznavale su samo posebno vješte i rijetke žene. Utoliko je teže danas bilo naći dvije žene koje su poznavale cijeli tehnološki proces. Gospođa Milka Kovačević, rođ. Zenko, i gospođa Barica Genčić, kao dobre poznavateljice tekstilnog rukotvorstva, sudjelovale su u snimanju filma i pripremi izložbe, te im dugujemo zahvalnost jer bez njihove pomoći taj projekt ne bi bilo moguće ostvariti.

Posebno je vrijedna prikupljena građa utemeljena na njihovim iskazima (različiti običaji, crtice iz života Prigoraca u prošlom stoljeću itd.), više od sedam sati snimljenog filma i preko tisuću fotografija koje ovom prilikom nisu korištene. Te bitne informacije pohranjene su u dokumentaciji, te će biti korištene u daljnjim istraživanjima. Presentacija tehnološkog procesa i rada na spravama zbog specifičnosti teme bila je vrlo zahtjevna, te smo se radi bolje razumljivosti i kvalitetnijeg bilježenja poslužili novim informacijskim i komunikacijskim tehnologijama. U koncepciji izložbe stoga razlikujemo dvije razine prikaza. Jedan od njih je galerijski, tradicionalni. Na izložbi je prezentiran niz sprava redoslijedom kojim su korištene u tehnološkom procesu dobivanja prede, te u izradi platna na tkalačkom stanu.

Druga multimedijaska razina - korištenje videofilma, slike, tona i objašnjenja predočuje rad na svakoj od tih sprava (stupanje, stepanje, mikanje, pređenje, snovanje, tkanje). Multimedija pridonosi boljem razumijevanju teme izložbe, a posebno izloženih predmeta, čiju funkciju nije moguće prikazati tradicionalnim načinom izlaganja jer su pri takvom izlaganju sprave statični predmeti koji daju ograničenu informaciju (naziv, podrijetlo itd.).

U izradi filma i CD-ROM-a posebna je pozornost pridana lokalnom govoru, koji je kao važan dio nematerijalne kulturne baštine zabilježen tijekom tumačenja procesa. Zabilježeni su postupci, lokalno nazivlje, objašnjenja i opisi.

Spremanjem cjelokupnog procesa na CD-ROM posjetitelju i nakon završetka izložbe ostaje na raspolaganju informacija kao pokretna slika s popratnim tekstom.

U prvom se dijelu uz sličice pojedinih sprava čita tekst na književnom jeziku, kojim se objašnjava funkcija, naziv sprave, a pokretanjem kratkog filma upoznaje se način rada na spravi. U drugom dijelu filma, u trajanju od petnaestak minuta, prikazuje se cijeli proces rada na spravama, uz objašnjenja dviju starijih Prigorki na lokalnom govoru.

Vjerujem da će tako koncipirana izložba ponuditi jasnije odgovore na pitanja na koji se način nekada u domaćinstvima proizvodilo platno, te time ujedno obogatiti muzejsko iskustvo naših posjetitelja.

Primljeno. . lipnja .

THE EDUCATIONAL MUSEUM GAME "IF I HAD TO MAKE MY OWN CLOTHES"

In the joint drive by museum educators in 2004 to mark International Museum Day, the Prigorje Museum in Sesevete joined this year's theme *Suit* with an exhibition to show the technological process of making threads and cloth on a loom titled *If I had to make my own clothes*.

The joint initiative of museum professionals and the local population involved developing programmes (exhibition, film, CD-ROM) in order to raise awareness of almost forgotten skills among the younger generation.